

Avusturyalıların yeni yaptıkları 1/50.000 mikyaslı haritalar

Yazan: Mra.
A. Nuri

Fotoğrametri, harita tersimi feminde yeni bir mesele tevlit etmiştir. Fotoğrametri vasıtasile pek doğru ve zengin tafsilatlı tesviye münhanilerini havı harita vucüde getirilebilir. Tesviye münhanileri, teşekkülü araziye göstermek için istenilen en mühim anasıdır. Avusturya Harita Dairesi 1/50.000 mikyasındaki haritanın ahiren neşrettiği bir paftasında görüldüğü üzere fotoğrametri ile geçirilen münhanilerin şekli hendesileri tersim esnasında tamamilen muhafaza edilerek daha vazıh mücessemi eşkâl elde edilmiştir. Bu suretle şimdiye kadar malûm olan tersimî usul yeni usullerle tadil edilmiş ve Fotoğrametrinin eşkâli araziye ait esasatının tersim esnasında muhafazasile asri harita meselesi istifadeli bir surette halledilmiştir.

Avusturyanın neşrettiği pafta (1/50.000 mikyasında) tesviye münhanileri tamamilen Stereo Fotoğrametri usulile, geçirilmiş bir mntıkayı ihtiva etmektedir. Münhaniler 20 metrede bir Zais fotoğrafı ile geçirilmiştir. Mntıka yüksek dağlı olduğundan teknil sırtlar ve vadiler resim almak hususunda istimal olunabilmiş ve burada kullanılan arzi fotoğrametri bu gibi arazide derececi sıhhat ve iktisatça havai Fotoğrametriye nisbetle tercihen kullanılmıştır. Hareket güç olan kayalık ve çorak dağlık olan aksında fotoğrametri ile çizilen tesviye münhanileri ile eşkâli arazi doğru ve açık bir surette

tersim olunabilmişti, ki malûmumuz olan topoğrafya usulile bu irae, bilhassa uzak mesafeler için kabil değildir. Mezru arazide dahi fotoğrametriden; sahih tesviye münhanisi çizmek ve sahih tafsilât tersim etmek noktai nazarından istifade edilmiştir.

Yeni neşrolunan haritanın evsafı mümeyyizlerinden biride Fotoğrametri tesviye münhanilerini tekmil muntıkada imtidadınca olduğu gibi çizmek ve dağlık arazi için ötedenberi malûm olan sureti irae ve tersimi burada yapmamaktır. Fotoğrametri ile elde edilen tesviye münhanileri her sınıf ve derece arazi için bilâ istisna muhafaza ve tesim edilmiştir. Eskiden dağlık arazide tesviye münhanileri yerine menaziri resim kaim olurdu. Bu kaide burada tatbik edilmemiştir. Burada tesviye münhanileri münhasıran hendesi çizgiler olup tabiatta vaki olmayan ve mücessemi tesir hissi veren muaddel çizgiler değildir. Burada bir mesele tehaddüs etmiştir. Aynı zamanda hendesi çizgileri, Fotoğrametri ile nasıl çizildi ise, o surette muhafaza etmekle beraber mücessemi eşkâl elde etmek istenilmiştir. Yani hendesi çizgilerle mücessemi eşkâli tevhit etmek icap etmiştir, ki tersim ve teksir noktai nazarından bu mesele biraz ağırdır.

Bunun için Avusturya Harita Dairesi tesviye münhanilerile birlikte mücessemi bir arazi yalaması kullanmıştır. Bu gibi yalama yapılması icabeden yerlerde ziyanın münasip bir istikametten geldiği farzına göre bu yalama yapılmış ve bu surette istenilen mahallin mücessemi şekli gösterilmeğe çalışılmıştır. Kuvvetli bir mücessemiyyet istihsali zımında gelecek ziya için muayyen bir istikamet tayin edilmiştir. Arazinin cinsine ve vaziyetine göre en muvafık ziya istikameti tayin edilmiş ve ana göre yalama yapılmıştır.

Yalamanın oldukça güç ve karışık olan tab ve teksiri meselesi şu suretle hallolunmuştur. Bir kaba ve düz rasta baskısı ile evvelâ bir hafif mücessemi yalama esası hazırlanmış ve bu esas kuvvetli bir kontrast ile ikmâl olunmuştur.

Bu usul ile her ne kadar her arzuya göre bir iş elde edilemez isede alınan netice kabili istimâl ve nisbeten ucuzdur.

Haritanın renklenmesinde konacak renklerin tesviye münhanileri ve yalama renkleri ile imtizac etmeleri bilhassa nazarı dikkate alınmıştır. Tesviye münhanileri için koyu kestane rengi ve kayalık ve çorak dağlık arazi yalaması için nispeten açık kestane rengi kabul edilmiştir. Münhanilerle yalamalar ayrı ayrı basılmıştır. Düz ve az arızalı yerlerde gri renkte yapılan yalamalar münhanilerin koyu kestane rengine iyi uymuştur. Bundan sonra ormanlara yeşil rengi ve cumudiyelerin açık mavi ve deniz ve nehirlerin koyu mavi renkleri gelir. Renklerin cinsinin ve açık veya koyuluğunun intihabında, daima bunların ahenkdar olarak imtizaç etmeleri nazarı itibara alınmıştır. Bunun için harita güzel bir manzara arz etmektedir.

İşaratı mahsusanın tersim ve iraesı bildiğimiz usulde isede burada bazı yenilikler gösterilmiştir. Ana yollar 0.75 milimetre aralıklı iki çizgi ile gösterilmiştir.

Bu suretle, bu iki imkân temin edilmiştir: Birincisi kilometre taksimatı iki santimetrede bir yol istikametine amut siyah çizgi ile gösterilmiştir; ikincisi yolun inüp çıkmasının açık olarak gösterilebilmesi ve meylin ölçülebilmesi için koyu kestane rengindeki tesviye münhanileri açık görünecek surette yolu katetmektedirler. Bu iki irae imkâmı heritanın istimali noktai nazarından pek ziyade haizi ehemmiyettir.

Ormanların tersim ve iraesinde yalnız yeşil ve düz baskı kullanılmış ve eskiden olduğu gibi haritayı beyhude tafsilata boğmaktan başka işe yaramıyan ağaç işaretleri pek nadir kullanılmıştır.

Haritanın teksiri, renklerin nispeten çokluğuna mebni haizi ehemmiyettir. Haritaya bakılırsa şu renkler göze çarpar:

1. Siyah: Tafsilât, caddeler, yollar, yazılar, işaretler;
2. Kestane rengi: Tesviye münhanileri (mezru ve örtülü arazide)
3. Mavi yeşil: Cumudiyeler;
4. Mavi: Su kenarları ve gayip olmayan sular;
5. Kırmızı: Yollar;

Bundan başka aynı kuvvette basılan şu renkler vardır:

6. Yeşil: Orman;
7. Mavi: Sular (Denizler, göller . . . .)
8. Kestane rengi: Kayahklar, taşlıklar;

Bundan başka muhtelif kuvvette basılan şu renkler vardır:

9. Kestane rengi: Kayalık yalaması (8. ve 9. aynı renkte)
10. Gri: Mezru ve örtülü arazide yalame;
11. Mavi yeşil: Cumudiyelerin yalaması (3. ve 11. aynı renkte)

8. ile 9. ve 3. ile 11. renkleri tab esnasında bir kalıp dahilinde tevhit olunabilirler.

Bir haritada bu kadar rengi yekdiğerile eyi ve ahenkdar imtizac edecek surette muhtelif kuvvette basmak için çok maharet ister. Bu hususta Avusturyalılar eyi muvaffak olmuşlardır.

Haritanın, münhanilerin Fotoğrametri usulile geçirildiğinin pafta kenarında zikredilmesi, bazı yerlerde münhanilerin umu-mileştirilmesi ve yazıların daima büyük sahalarda dağılık

yazılması gibi ufak mahzurları varsada, bunlar haritanın gerek tafsilâtin iraesî, renk ve baskıların muvafık olarak tevhit ve tab'ı noktai nazarından calibi dikkat değildir. Avusturya Harita Dairesi bu harita ile, vazıh olduğu nisbette sanatkârane kıymetli harita vucude getirmek meselesini esaslı ve istenildiği gibi halletmiştir. Harita numune olmağa layık olduğundan tedarik edilebilmek üzere adresini aşağıya yazdım:

Oesterreichische Karte 1 : 50.000
Blatt Lienz, 5249 Ost,
Herausgegeben von
Oesterreichische Kartographische Institut, Wien